

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἔδραμεν ἀνήσυχος ὁ Ἀχιλλεύς. Ἐκεῖνοι δὲ ἀτενίσαντες ὀλίγον ἔτι ἀλλήλους ἀπεχωρίσθησαν πλήρεις ὀργῆς.

(Ἐπεται συνέχεια.)

Η ΝΗΣΟΣ ΘΗΡΑ.

(Συνέχεια, ἴδε φυλλάδιον 382 καὶ 383.)

Ἄν ἀποστρέψῃς τὸ βλέμμα σου ἐπὶ τοῦ ὑπερφυοῦς καὶ φοβεροῦ θεάματος τοῦ θηρακικοῦ κόλπου, ὅπως κατευθύνῃς αὐτὸ πρὸς αὐτὴν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς νήσου, ἡ νέα αὕτη ἐποψίς σοι παρέχει παράδοξον ἀντίθεσιν, πρόξενον γλυκυτάτης ἐκπλήξεως. Ἡ ὄρσις εὐθὺς θελχθεῖσα πλανᾶται χαίρουσα ἐπὶ τῶν ἀμπελώνων, οἵτινες ἐν ἡρέμῳ κατωφερείᾳ ἐκτείνονται ἐπὶ πολλὰ μίλια, ἀπὸ τῶν χειλέων τοῦ κρημνοῦ θν μετὰ βίγους προσβλέπεις ἔνθεν, μέχρι τῆς ἄλλης ἀκτῆς ἣν περιβρέχει θάλασσα ἐσπαρμένη διὰ νήσων λαμπρῶν, ἐφ' ἧς ὁ ὀφθαλμὸς ἀναπαύεται μετ' εὐφροσύνης. Ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ Ἁγίου Ἡλίου, πρὸς νότον τῆς νήσου, ἡ θέα εἶναι λαμπρά. Τὸ ὄρος ἔχει ἐπτακοσίων περίπου μέτρων ὕψος, εἰς δὲ τὴν ἄκραν τῆς βόρειας διικιρούμενον, πρὸς μὲν ἀνατολὰς κατατείνει τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, πρὸς δὲ δυσμὰς τὸ τοῦ Ἐξωμύτου. Μεταξὺ δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ τοῦ ὄρους Ἁγίου Ἡλίου κεῖται τὸ Μέσα Βουνόν, ἐφ' οὗ ὑπάρχουσι τὰ ἐρείπια τῆς παλαιᾶς πόλεως Θήρας. Πρὸς δυσμὰς ἐκτείνεται τὸ ἀκρωτήριο, πρὸς βορρᾶν ὑψοῦνται τὰ ὄρη Μεροβίγλιον καὶ Κόκκινον βουνόν, ἅτινα ὑπέρκεινται τεσσάρων ὠραίων καὶ εὐφώρων πεδιάδων κεκαλυμμένων ὑπὸ ἀμπελῶν. Καλοῦνται δ' αἱ πεδιάδες αὗται Μέσης, Μεγαλοχωρίου, Ἐμπορείου καὶ Ἐπανωμερίας.

Ἡ γῆ τῆς Θήρας ἔχει φύσιν ἰδιαιτάτην. Ἐσχεδὸν πανταχοῦ τὸ ἔδαφος σύγκειται ἐκ παχέως τόφου (lul) ἐκ κισσῆρεως ἱκανῶς σκληρᾶς πρὸς διάσπασιν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν νομίζει τις ὅτι ἡ γῆ αὕτη οὐδὲν δύναται ποτε νὰ παραγάγῃ, ἀλλ' ἀφ' οὗ μετὰ κόπου ἐκχερσωθῇ γίνεται σποδῶδης, ἐλαφρὰ καὶ προσφορωτάτη εἰς φυτεῖαν ἀμπελῶν· διότι οἱ σπογγωδεις οὗτοι λίθοι καὶ κατ' αὐτάς τὰς μεγίστας ξηρασίας διατηροῦσιν ἔτι εἰς βάθος ἐνὸς ὑποδεκμέτρου ὑγρασίαν ἀρκοῦσαν εἰς μικρὰ φυτά. Οὐδεμίαν θεδαίως ὑπάρχει ἀξιόλογος φυτεία· πανταχοῦ μόνον ἰσχνὰ καὶ διεστραμμένα δένδρα εἶδον, ἐξαιρουμένης ὁμῶς μόνῃς τῆς πόλεως, ἐν ᾗ βλέπεις καλὰς τινὰς ἐλαίας, συκᾶς καὶ κυπαρίσσους μετὰ πολλῶν κόπων αὐξανομένης. Ἀλλ' ἐν ὑπαίθρῳ ἡ

ἄμπελος, ἡ κριθή, ὁ βάμβαξ εὐδοκιμοῦσιν. Ἐν τοῖς τοῖς ἡ καλλιέργεια τῆς κριθῆς καὶ τοῦ βάμβακος ἐλαττοῦνται κατ' ἔτος καὶ ἡ ἄμπελος κατακαλύπτει τὸν τόπον. Μόλις τὴν σήμερον συγκομίζεται ἱκανὸν πρὸς κατανάλωσιν ἐν τῇ νήσῳ βαμβάκιον καὶ κριθὴ ἀρκοῦσα μόνον πρὸς τροφήν τοῦ τετάρτου τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐκτὸς τοῦ οἴνου λοιπὸν, παντὸς στερεῖται ἡ Θήρα καὶ κατ' ἀνάγκην πάντα ἀγοράζει ἐκ τῶν γειτόνων νήσων· ἐνδύματα, ὑποδήματα, ζῶα, τυροί, ἀνθρακες, λίνος, σίδηρος, σκινίδες, ναυπηγήσιμος ὕλη καὶ ξυλεία πρὸς πιθοπηγίαν, πάντα ἐξωθεν ἔρχονται. Ἐνίοτε μάλιστα ἐν ξηρασίᾳ, ὅτε αἱ δεξαμεναὶ ἐξαντλοῦνται καὶ αἱ δύο μόναι πηγαὶ αἱ ὑπάρχουσαι ἐν τῇ νήσῳ, κεκρυμμέναι ὑπὸ σχιστώδη πτυχὴν τοῦ Μέσα Βουνοῦ, ξηραίνονται, ἐξ ἀνάγκης φέρεται τὸ ὕδωρ ἀπὸ Ἰου καὶ Ἀμοργοῦ. Ἡ ἄμπελος ἄρα εἶναι ὁ μόνος πλοῦτος τῆς νήσου· δι' ἣν καλλιεργεῖται μετὰ μεγίστης φροντίδος. Τὰ κλήματα φυτεύονται κατὰ συστάδας εἰς ἀπόστασιν ὀκτὼ ποδῶν ἀπ' ἀλλήλων, ὅπως ἐκτείνωσι τὰς ἰδίας ρίζας ἀνέτως ἐπὶ τοῦ λεπτοῦ τούτου ἔδαφους. Τινὰ δὲ τῶν στελεχῶν τούτων ἔχουσιν ἡλικίαν ἀνωτέραν τῶν διακοσίων ἐτῶν, καὶ ὁμῶς ὑπάρχουσιν εἰσέτι πλήρη ἀδρότητος. Κόπτουσι τοὺς κλάδους παρὰ τὸν κορμὸν κατ' ἔτος, καὶ τοὺς νέους βλαστοὺς στρέφουσι περὶ αὐτὸν εἰς σχῆμα χωνίου. Τοῦτο δὲ ἄμα μὲν ἐμποδίζει τὴν ἐξασθένεισιν τοῦ κλήματος μὴ φύοντος περιττοὺς βλαστοὺς, ἄμα δὲ παρέχει διάλειμμα πρὸς σειρὰν ὀλίγης κριθῆς θεριζομένης περὶ τὸ τέλος τοῦ Ἀπριλίου πρὸς τροφήν τῶν ὑποζυγίων. Διακρίνονται δ' ἐνταῦθα πλέον τῶν ἐξήκοντα εἶδη σταφυλῶν· ἀλλὰ τὸ κυριώτερον εἶναι τὸ ἀσύρτικον, παχὺ μέλαν σταφύλιον, ἐξ οὗ κατασκευάζεται ὁ κοινὸς οἶνος. Ὁ οἶνος οὗτος τιμώμενος πολὺ ἐν Ῥωσίᾳ, καὶ κατὰ τὴν κρίσιν μου ἀδίκως ἀγνοούμενος ἐν τῇ Δύσει, ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τοὺς καλοὺς ἡμῶν οἶνους τοῦ Ῥήνου, ἡ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν μαδέρειον οἶνον, ἔχων ὁμῶς ἐλαφρὰν τινὰ ὑστεροχυμίαν (arriere-goût) θεοῦ. Ἀλλ' ἰδίως οὐδὲν παραβάλλεται ὡς οἶνος ἐπιδορπίου, πρὸς τὸ vino santo, λευκὸν ἢ ἐρυθρὸν, τῆς Θήρας· κατασκευάζεται δὲ οὗτος διὰ σταφυλίου καλουμένου μαύρου τραγανοῦ, ἐκτιθεμένου ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας εἰς τὸν ἥλιον ἐπὶ τῶν ἐξωστῶν τῶν οἰκιῶν πρὶν ἢ μετενεχθῇ εἰς τὸν λινόν. Μετὰ ἐν ἔτος γίνεται ποτὸν θυμιάσιον ἀλλὰ συνοτωμακικόν (δυνατὸν, capiteux) ⁽¹⁾, ὑπερβαῖνον καὶ τοὺς καλλίστους γλυκεῖς οἶνους (malvoisies) τοῦ Ἀρχιεπελάγου, καὶ αὐτὸν τὸν μοσχάτον τῆς Σάμου ⁽²⁾. Οἱ οἶνοι οὗτοι

(¹) Τὸ vin capiteux ἐλέγγοτο ἐπιτυχέστατα καὶ κεφαλαιόχροστον καὶ κεφαλαιόχρουν οἶνον. Σ. Μ.

(²) Κ. Βενουά, Archives des Missions, I, 616.

πωλούνται κυρίως εἰς τοὺς Ῥώσους εἰς μόνον τὸν λιμένα τοῦ Ταϊγανίου, εἰς τὸν μυχὸν τῆς Ἀζοφικῆς θαλάσσης, μέχρι πεντακοσίων χιλιάδων δραχμῶν. Τεσσαράκοντα περίπου θρίκια καὶ ἑξήκοντα ἡμιολίαι ἐξάγουσι κατ' ἔτος τὸ ἐμπόρευμα τοῦτο τὸ διατηροῦν ἀκμάζουσιν τὴν ἐμπορικὴν νηυτιλίαν τῶν νησιωτῶν τούτων.

Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι ἡ Θήρα ἔμεινεν, ὡς καὶ ἄλλοτε, μίξ τῶν εὐτυχιστέρων νήσων τοῦ σωροῦ τῶν Κυκλάδων. Μόνον τριῶν αὐτῆς ἀρχαίων πόλεων εἰσὶ γνωστὰ τὰ ὀνόματα, τῆς Θήρας, τῆς Ἐλευσίως καὶ τῆς Οἴας. Ἡ Θήρα ἔκειτο ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ Μέσα Βουνοῦ ⁽¹⁾. Εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου, ἔγραψεν ὁ Πατὴρ Ριχάρδος τὴν 17 ἑκατονταετηρίδα, τὰ ἐρείπια ὠραίας καὶ παλαιᾶς πόλεως. Θαυμάζει τις βλέπων τὸ μέγεθος τῶν λίθων ἐξ ὧν ὑπάρχει ἐκτισμένον τὸ τεῖχος. Μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τούτων εὐρέθησαν ὠραῖοι κίονες ἐκ μαρμάρου ὁλοσχερεῖς καὶ πλούσιοι τάφοι, ἀλλ' ἰδίως τέσσαρα μνημεῖα κατ' οὐδὲν ἀπολειπόμενα τῶν παρ' ἡμῖν βασιλικῶν. Πολλὰ ἀγάλματα ῥωμαϊκῆς τέχνης κεῖνται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, κλπ. » Οἱ ἐντόπιοι ἀναφέρουσιν εἰσέτι ἀπειράριθμα μάρμαρα ἀφαιρεθέντα ἐκ τῆς θέσεως ταύτης τὴν παρελθόντα αἰῶνα, ἀγάλματα, ἀνάγλυφα, βωμοὺς, μνήματα, τεμάχια γείσων, ὁλοκλήρους κίονας, καὶ πληρώσαντα πολλὰ πλοῖα. Κατὰ δὲ τὸν πόλεμον τοῦ 1770, ὅστις ἐπὶ μικρὸν κατέστησε τοὺς Ῥώσους κυρίους τοῦ Ἀἰγαίου, ἀξιώματικοὶ Ῥῶσοι ἐπεχείρησαν ἀνασκαφὰς ἐπιτυχεῖς καὶ πρέλαβον ἐπὶ τῶν πλοίων μεγίστην ποσότητα μαρμάρων, ἀναγλύφων, ἐπιγραφῶν ⁽²⁾. Ὁ Κ. Φωβέλ, ἐπὶ πολὺ πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις, συνέλεξε καὶ αὐτὸς μετὰ τούτους ἄλλους ὠρχιᾶτινα τεμάχια γλυπτικῆς καὶ μεταξὺ ἄλλων μητέρα γαλακτοχοῦσαν τὸ βρέφος αὐτῆς, συγκινητικὸν ἀντικείμενον εὐρεθὲν ἐν τινὶ τάφῳ. Ἀλλὰ μετὰ τούτους ἀνασκαφὰς ἕκαστος ἐννοεῖ ὅτι τὸ ἔδαφος ἀνεκινήθη ἐντελῶς. Οὐδὲν ἄλλο βλέπεις σήμερον ἢ σωρὸν ἐρειπίων, καὶ μεταξὺ

αὐτῶν τῇδε κἀκεῖσε τύμπανον κίονος τεθραυσμένου, τεμάχιον κρονοκράνου ἢ ἀγάλματος δυσγνωρίστου, καὶ πνιταχοῦ θεμέλια μικρῶν τινῶν οἰκιῶν τὴν σήμερον μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους κατεστραμμένων, ὧν μόναι αἱ κατεστραμμέναι τὸν πυθμένα δεζόμεναι σώζονται, ἐν αἷς μύρτος ἢ συκῆς κατὰ τύχην αὐξάνει. Τινὰ μέρη μάλιστα εἰσὶ καλλιεργημένα καὶ διὰ κριθῆς ἐσπαρμένα ⁽³⁾. Ἡ νεκρόπολις τῆς Θήρας, ἥς οἱ τάφοι εἰσὶν ἐσκαμμένοι, ἐπὶ τοῦ βράχου, ὡς οἱ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Κυρήνης, ἀποκίνας τῶν Θηραίων, ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Κ. Ρὸς ὡς ἀξία μεγάλου λόγου εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Εἰς τὰ ἐρείπια αὐτὰ εὐρέθησαν πολλά ἐπιγραφαί, ἀλλὰ πᾶσαι σχεδὸν τῶν χρόνων τῶν Καيسάρων. Ἡ πόλις τῆς Οἴας, ἥτις κατεῖχε τὴν θέσιν τοῦ Καμαρίου, ἡ τῆς Ἐλευσίως εἰς τοὺς ἐξώποδας τοῦ Ἐξωμυτίου, κεῖνται σήμερον ὑπὸ τὰ ὕδατα. Εὐρίσκομεν προσέτι δύο πόλεις βεβυθισμένας ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Περίσσης, ἄλλην κατερρήγνυμένην ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Κολοῦμβου, καὶ ἐσθόμην πόλιν κατὰ τὸ ἡμισυ βεβυθισμένην εἰς τὴν βόρειον ἄκραν τῆς Θηρασίας.

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΚΟΡΑΗ.

(Συνέχεια. Ἰδε φυλλάδ. 385.)

7

Ἐκ Παρισίων, 21 Ἰανουαρίου, 1820.

Φίλε συμπατριῶτα, (Εἰς Ἀδελφόν.)

Ἐὰν σ' ἔγραψεν ὁ Βλαστός νὰ μ' ἐμβάσῃς τὰ 450 φρ. (τὰ ὅποια ἔλαβες) εἶναι τὸ σφάλμα τοῦ Βλαστοῦ· ἂν ἀπλῶς σὲ τὰ ἔστειλε νὰ τὰ κρατῇς, διὰ τί, εὐλογημένε, δὲν ἐπρόσμενες τὴν περὶ αὐτῶν ἐπιθυμίαν μου; Ἐπειδὴ μὲ ἐχρεώταται τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ὁ Βλαστός, ἄχρηστον εἰς ἐμὲ τὴν ὥραν ταύτην, ἔκρινα νὰ πληρώσω καὶ μέρος τῶν ὁποίων σὲ χρεωστῶ 500 φρ. Πρακαλῶ σε λοιπὸν, λαμβάνων τὴν παροῦσάν μου, νὰ μὲ διορίσῃς τίνα μέλλω νὰ πληρώσω διὰ λογαρισμὸν σου φρ. 500, προσθέτων καὶ τὸν συνήθη τόκον αὐτῶν. Οὕτω νὰ πράξῃς, φίλε Ἀλέξανδρε, πάλιν σε πρακαλῶ, ἂν ἐπιθυμῇς ν' ἀποκτήσῃς τὴν ταβανθοθήκην· ἀλλέως μὴν ἐλπίσῃς νὰ μὲ κληρονομήσῃς οὔτε ζῶντα, οὔτε ἀποθανόντα. Ἐὰν εἰς τὸ ἐξῆς λάβω χρεὶν ἀργυρίου, θέλω πάλιν (μὴν ἀμφιβάλλῃς) προσδράμειν εἰς τὴν φιλίαν σου.

Ἐπὶ τῆς τελευταίας σου 4 Ἰανουαρίου ἐπιστολῆς ἔλαβες καὶ τὴν ἄλλην 3 Δεκεμβρίου τοῦ περασμένου

(1) Δεκιγέλλας, σελ. 41. 485ῆς Regues σ. 13.

(2) Καὶ ὅμως δύνανται εἰσέτι νὰ γίνωσιν ἐν Θήρᾳ ἀνασκαφαὶ πλουσιώταται. Πνιταχοῦ εὐρίσκονται ἐρείπια. Πρὸ τινῶν ἐτῶν ὁ Κύριος Ἀλβος, ὅστις διαδοχικῶς ὡς ὁ Βρῆστ ἐν Μήλῳ, εἶναι πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Θήρᾳ, εὗρεν ἐν τινὶ ἀγρῷ αὐτοῦ ὠραῖον ἄγαλμα γυναικὸς ἑλληνιστὶ ἐστολισμένης καὶ ἄριστα διατετηρημένης, κληθείσης δὲ Μούσης τῆς Θήρας ὡς ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου. Νομίζω ὅτι ἤκουσα λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Κ. Ἀλβου, ὅτι ὁ Κ. Ραοὺλ Bachelette ὠνόμασεν οὕτω τὸ ἄγαλμα, καὶ παρέδωκεν ἐνδόξως καὶ κολληστικῶς αὐτὸ πρὸς τὸ τῆς Μήλου. Ἡ Μούσα τῆς Θήρας δύναται νὰ ᾖ ὠραία καὶ ἂν δὲν ᾖ τὸσον ὠραία ὥσπερ ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου· καὶ ἂν δὲν ᾖ ἀξία συμπαρομοῦς δύναται νὰ ᾖ ἀξία πρὸς στολισμὸν μουσείου. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἑλληνικοὶ νόμοι ἀπαγορεύουσι ῥητῶς τὴν ἐξαγωγήν τῶν ἀρχαιοτήτων, ἂς μὴ ἐλπίζωμεν νὰ κατακτήσωμεν καὶ τοῦτο τὸ ἄγαλμα.

(3) Archives des Missions I, 618.